

DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2024.03.079>
УДК 027.54:025.5:[025.4:636.09:004.65]

Світлана Галицька,
<https://orcid.org/0000-0001-7902-8580>,
наукова співробітниця,
відділ комплексного опрацювання документів,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (м. Київ, Україна)
просп. Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

Представлення структури галузевих розділів на сайтах національних бібліотек на прикладі ветеринарних наук

Мета статті – дослідити представлення ветеринарних наук на сайтах національних бібліотек, обґрунтувати важливість структурування рубрик відповідно до особливостей тематичного наповнення фондів певної бібліотеки для удосконалення навігації та пошуку за бібліотечною ієрархією. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних методів дослідження (узгальнення, системності, класифікації, описового). **Наукова новизна.** У статті розглянуто питання формування структури розділу «Ветеринарія» національними бібліотеками різних країн за різними класифікаційними системами. Відзначено важливість надання під час тематичного пошуку доступу до структури та використання класифікаційних індексів як пошукових елементів. Наведено приклади застосування Універсальної десятикової класифікації, Десяткової класифікації М. Дьюї, Класифікації Бібліотеки Конгресу США, а також Рубрикатора НБУВ для побудови детальних рубрик розділу ветеринарних наук. Наголошено, що зазначення у бібліографічних записах документів індексів різних класифікацій створює умови інтеграції бібліотек у загальний інформаційний простір. **Висновки.** Використання бібліотечних класифікацій в організації фондів національних бібліотек країн світу і поглиблення розгалуженої системи відповідності між незалежними класифікаційними схемами значно полегшують процеси наукового опрацювання документів, зокрема паралельного індексування надходжень за різними класифікаціями, і тематичного пошуку в електронних каталогах, гарантують доступ до документних масивів і отримання релевантних відповідей на користувацькі запити, тобто зумовлюють високу якість інформаційно-пошукових систем національних бібліотек.

Ключові слова: електронний каталог, бібліотечні класифікації, деталізація рубрик, предметний пошук, система відповідності, ветеринарні науки на сайтах національних бібліотек світу.

Актуальність теми дослідження. Для забезпечення інформаційного супроводу дослідницької та практичної діяльності наукові бібліотеки мають застосовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології, інноваційні підходи й методи раціональної організації інформаційних ресурсів, представлення їх на веб-сайтах, надавати комплекс зручних навігаційних і пошукових засобів для вільного доступу якомога більшої кількості користувачів як до власних фондів, так і до фондів інших бібліотек та ресурсів інформаційних систем. Фахівці наукових бібліотек мають забезпечувати користувачам можливість знайти, проаналізувати та відібрати необхідні дані чи документи з величезних масивів інформаційних ресурсів.

Серед різних засобів багатоаспектного тематичного пошуку, які надають користувачам у сучасних наукових бібліотеках, найефективнішим є пошук за бібліотечною ієрархією. Тому одним з пріоритетних завдань бібліотек є постійна оптимізація пошукових систем, зокрема, забезпечення доступу до структури фондів, побудованої за певною бібліотечною класифікацією, і можливості її використання під час інтелектуального пошуку.

Метою статті є дослідження представлення розділу ветеринарних наук на сайтах національних бібліотек, обґрунтування важливості структурування рубрик

відповідно до особливостей тематичного наповнення фондів певної бібліотеки для удосконалення навігації та пошуку за бібліотечною ієрархією.

Аналіз досліджень та публікацій. Однією з найважливіших проблем у бібліотекознавстві є проблема організації фондів відповідно до особливостей їх тематичного наповнення з метою ефективного використання величезних масивів накопичених бібліотеками інформаційних ресурсів. Питання застосування наукових класифікацій для структурування інформації, забезпечення зв'язку бібліотечної класифікації з електронним каталогом, оптимізації навігаційних і пошукових засобів, використання класифікаційних індексів як пошукових елементів та інші важливі питання перебувають у полі зору як зарубіжних, так і вітчизняних бібліотекознавців.

Наприклад, секцію «Класифікація та індексування» (*Classification and Indexing Section*) Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій та установ (*International Federation of Library Associations, IFLA*, далі ІФЛА) створено саме як форум для обговорення і вирішення питань з розроблення, удосконалення і застосування бібліотечних класифікацій, надання доступу до каталогів бібліотек, бібліографії та показників документів усіх видів, зокрема електронних. Секція працює над проблемами міжнародного обміну інформацією за методиками забезпечення предметного доступу до документів, сприяє стандартизації та уніфікації засобів класифікації та предметного індексування. Результати досліджень сучасної бібліотечної технології секція «Класифікація та індексування» поширює через конференції, відкриті зустрічі, публікації тощо [7]. Доктор філософії, професор інформатики Кентського державного університету (США, Огайо, Кент) Марсія Лей Зенг, яка працювала у робочих групах і комітетах ІФЛА, у своїх наукових працях досліджує системи організації знань, пов'язані дані, взаємодію і стандартизацію метаданих, семантичні технології, предметний доступ до джерел інформації, проблеми забезпечення сумісності між предметними словниками та схемами організації знань, організацію і функціонування електронних бібліотек тощо [11].

Систему предметних рубрик Бібліотеки Конгресу США, основні принципи та методи каталогізації, функціональні вимоги до авторитетних даних, застосування метаданих в інформаційних бібліотечних системах свого часу досліджував і аналізував Едвард Свонсон (США, Міннеаполіс, Міннесота), автор численних публікацій, колишній співробітник національних і міжнародних професійних комітетів з каталогізації та секції ІФЛА з класифікації та індексування, колишній член ради директорів асоціації бібліотечних колекцій і технічних послуг (*Association for Library Collections and Technical Services, ALCTS*) [9].

Процеси удосконалення електронних каталогів, які забезпечують пошук інформації, необхідної для наукових досліджень, викладання, освіти та практичної діяльності, організацію електронних ресурсів на сайтах бібліотек, структурування масивів джерел наукової інформації та групування інформаційних матеріалів за тематикою, удосконалення процесів навігації, пошуку, зв'язок бібліотечної ієрархії з електронним каталогом бібліотеки досліджують також наукові співробітники Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі НБУВ) [1; 6]. Зокрема, доктор наук із соціальних комунікацій К. В. Лобузін працює над вирішенням проблем застосування класифікаційних систем у бібліотечній технології, організації бібліотечних порталів знань, структурування масивів джерел наукової інформації згідно з бібліотечною ієрархією. Вона досліджує технології управління знаннями і семантичні технології у науковій бібліотеці тощо [1; 5; 6].

Головним завданням науковців окресленого профілю є вирішення численних проблем, пов'язаних із застосуванням наукових класифікацій для структуризації інформації, з представленням бібліотечної ієрархії на сайтах бібліотек, забезпеченням зв'язку бібліотечної класифікації з електронним каталогом, оптимізацією пошукових і навігаційних засобів для ефективного функціонування інформаційно-пошукових систем наукових бібліотек і забезпечення релевантних результатів багатоаспектного інтелектуального пошуку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Можливості інформаційно-пошукової системи бібліотеки, доступ до ієрархічної структури її фондів, організованої за певною класифікаційною схемою, якість наукового опрацювання надходжень, зокрема внесення у бібліографічні записи документів класифікаційних рішень, зумовлюють налагодження ефективного тематичного пошуку в електронному каталозі сучасної наукової бібліотеки. Представлення «на сайті бібліотеки власної класифікаційної ієрархії у формі інтерактивного ієрархічного тематичного дерева знань, завдяки якій забезпечуються орієнтування у структурі фондів, тематичний пошук і, як результат, ефективне використання великих масивів інформаційних ресурсів» гарантує повні та релевантні відповіді на користувачські запити [3, с. 29].

Саме бібліотечна класифікація відіграє найважливішу роль в організації фондів на основі змісту документів. Завдяки використанню класифікації під час аналітико-синтетичного опрацювання надходжень кожний інформаційний ресурс займає певне місце в ієрархічній структурі бібліотеки, що зумовлює формування тематичних масивів інформації, які потребують деталізації згідно з обсягом накопичених ресурсів.

Зрозуміло, що кожна бібліотека формує структуру своїх фондів не тільки за певною класифікацією, а й з урахуванням тематики та обсягів надходжень. Тому встановлення відповідності між незалежними класифікаціями в одній інформаційно-пошуковій системі є важливим для користувача, який здійснює пошук інформації у різних бібліотеках. Особливо це стосується бібліотек, які використовують для опрацювання документів і організації фондів власну локальну класифікацію. У такому випадку бажано встановлювати відповідність з міжнародними класифікаціями (Універсальна десяткова класифікація (далі УДК), десяткова класифікація М. Дьюї тощо), поширеними у великій кількості бібліотек світу, що, безумовно, розширить рамки багатомовного тематичного пошуку.

Розглянемо представлення на сайтах національних бібліотек різних країн розділу, під яким збираються інформаційні джерела з ветеринарних наук.

Німецька національна бібліотека

Deutsche Nationalbibliothek (DNB)

(Берлін, Лейпциг, Франкфурт-на-Майні, Німеччина)

<https://www.dnb.de>

Для наукового опрацювання документів і тематичного пошуку в електронному каталозі бібліотека застосовує Десяткову класифікацію М. Дьюї. У таблицях класифікації ветеринарні науки підпорядковані підрозділу «636.08 Спеціальні теми тваринництва» (*636.08 Specific topics in animal husbandry*) розділу «636 Тваринництво» (*636 Animal husbandry*):

636 Animal husbandry – **Тваринництво**;

636.08 Specific topics in animal husbandry – **Спеціальні теми тваринництва**;

636.089 Veterinary medicine – **Ветеринарія**;

Class here veterinary sciences – **Клас ветеринарних наук**.

Розглянемо підрозділ «Ветеринарна медицина» у структурі електронного каталогу Німецької національної бібліотеки за допомогою опції «*Browsen (DDC)*» (рис. 1):

636.089	Veterinärmedizin
636.089092	Tierärzte...
636.0891	Anatomie--Haustiere...
636.0892	Physiologie--Haustiere...
636.0893	Hygiene--Tiermedizin...
636.08944	Epidemiologie--Tiermedizin...
636.0894563	Tollwut--Tiere--Inzidenz...
636.08946	Tierfriedhöfe...
636.0896	Tierkrankheiten--Tiermedizin...
636.0897	Chirurgie--Tiermedizin...
636.08982	Geburtsmedizin--Tiermedizin...

Рис. 1. Структура каталогу Німецької національної бібліотеки (розділ «636.089 Ветеринарна медицина»)

Підрозділ збирає загальні питання ветеринарних наук, до яких належать: анатомія, фізіологія, гігієна тварин, епідеміологія, хвороби тварин, хірургія тощо. Основні класи підрозділу «636.089 Ветеринарна медицина» побудовано за допомогою розділів класифікації М. Дьюї 611–618, наприклад:

636.0892 Фізіологія домашніх тварин,

де 636 – Тваринництво,

089 – тема «Ветеринарія»,

2 – частина індексу розділу «612 Фізіологія людини» (*612 Human physiology*).

Класи підрозділу «636.089 Ветеринарна медицина» деталізовано, наприклад, клас «636.0896 Хвороби тварин – Ветеринарія» охоплює 11 підпорядкованих класів (також деталізованих), серед яких:

636.0896042 Генетичні захворювання тварин;

636.089607 Патологія у ветеринарії;

636.08961 Кардіоваскулярні хвороби тварин;

636.08962 Хвороби органів дихання тварин.

Для певних видів тварин тему «Ветеринарія» (.089) додають до базових індексів 636.1–636.8 (позначення окремих тварин), наприклад:

636.1089 Коні – Ветеринарія.

За необхідності для кожного виду тварин можна виділити окремі питання. Наприклад, для індексування певних захворювань коней додаємо до базового номера 636.1089 позначення, наведені після цифр 61 у розділах Десяткової класифікації М. Дьюї 616–618 (616 Diseases, 617 Surgery, regional medicine, dentistry, ophthalmology, otology, audiology, 618 Gynecology, obstetrics, pediatrics, geriatrics). У каталозі Німецької національної бібліотеки виокремлено класи «636.10896573 Паразитарні хвороби шкіри коней» і «636.108976 Стоматологія для коней». Приклад утворення індексу:

636.108976 Стоматологія для коней,

де 636.1 – Коні,

089 – тема «Ветеринарія»,

76 – частина індексу «617.6 Стоматологія» (*617.6 Dentistry*) розділу «617 Хірургія, регіональна медицина, стоматологія, офтальмологія, отологія, аудіологія».

Отже, загальні питання ветеринарних наук, спільні для усіх або кількох тварин, збираються у підрозділі «636.089 Ветеринарна медицина». Питання, які стосуються певного виду тварин, збирають під базовими індексами 636.1–636.8 з виокремленням теми «Ветеринарія» (.089). Зазначимо, що в електронному каталозі бібліотеки такі підрозділи відкрито для усіх тварин: 636.1089 Коні – Ветеринарія, 636.2089 Велика рогата худоба – Ветеринарія, 636.4089 Свині – Ветеринарія тощо. Також виділено класи, відповідні характерним хворобам певної тварини.

Класифікаційний індекс Десяткової класифікації М. Дьюї є пошуковим елементом у всіх видах пошуку в електронному каталозі. Він не є активним елементом бібліографічних записів документів, але його можна застосовувати для продовження тематичного пошуку як у Німецькій національній бібліотеці, так і в електронних каталогах усіх бібліотек, котрі застосовують класифікацію М. Дьюї [4, с. 51]. «*Browse (DDC)*» містить відомості щодо обсягів наявних інформаційних джерел певної тематики та дає змогу здійснювати тематичний пошук за структурою фондів бібліотеки з отриманням переліків описів документів.

Національна і університетська бібліотека у Загребі *Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu* (Загреб, Хорватія)

<https://www.nsk.hr/>

Для індексації змісту документів і тематичного пошуку в електронному каталозі книгозбірня Загреб застосовує УДК і предметні рубрики. На порталі «Нормативна база УДК» бібліотека надає можливість ознайомитися зі структурою класифікації та прикладами укладання індексів за допомогою інших розділів і класів УДК (рис. 2).

У таблицях УДК (хорватською мовою) розділ «636.09 Ветеринарія. Хвороби, вороги і шкідники домашніх і корисних тварин: боротьба і лікування. Зоотехнічні, охоронні заходи» (*636.09 Veterinarska znanost. Bolesti, neprijatelji i nametnici domaćih i korisnih životinja: nadzor i liječenje. Zootehničke, zaštitne mjere*) підпорядковано розділу «636 Тваринництво та тваринництво в цілому. Розведення великої рогатої худоби. Розведення домашніх тварин» (*636 Stočarstvo i uzgoj životinja uopće. Uzgoj stoke. Uzgoj domaćih životinja*).

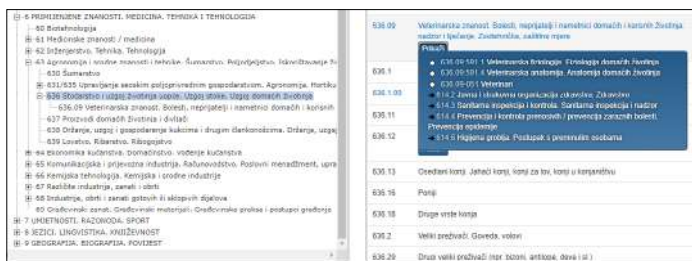

Рис. 2. Портал «Нормативна база УДК»
Національної і університетської бібліотеки у Загребі

Під індексом 636.09 збираються загальні питання ветеринарних наук: анатомія, фізіологія, гігієна тварин, епідеміологія, хвороби тварин тощо. На відміну від Десяткової класифікації М. Дьюї, яка застосовує для утворення підпорядкованих індексів розділи медичних наук 611–618, УДК пропонує також комбінування базового індексу 636.09 з індексами розділу «59 Зоологія» (*59 Zoologija*), наприклад:

**636.09:591.1 Ветеринарна фізіологія. Фізіологія домашніх тварин;
636.09:591.4 Ветеринарна анатомія. Анатомія свійських тварин.**

Для виокремлення питань ветеринарних наук для певних видів тварин спеціальний визначник 09 додають до базових індексів 636.1–636.9 (позначення окремих тварин), наприклад:

636.1.09 Хвороби коней та їх лікування (*Bolesti konja i njihovo liječenje*).

Безпосередній зв'язок порталу «Нормативна база УДК» з електронним каталогом відсутній, але на порталі можна обрати індекс УДК для використання його як пошукового елемента. Також можна скористатися наведеними прикладами та укласти необхідний індекс, хоча у цьому випадку користувачу необхідні певні знання і навички роботи з класифікаційною схемою. Наприклад, у нормативній базі УДК наведено індекс 636.1.09 (Хвороби коней та їх лікування). Додаємо спеціальний визначник 09 до базового індексу 636.2 (Велика рогата худоба) і одержуємо індекс 636.2.09 (Хвороби великої рогатої худоби та їх лікування). За цим індексом отримуємо перелік індексів (індекс 636.2.09 і підпорядковані йому індекси), наданих наявним в електронному каталозі документам із зазначенням їх обсягів, зокрема:

17 636.2.09

1 636.2.09:591.4

3 636.2.09:616.98

2 636.2.09:616.988-074

Власне, цей перелік можна розглядати як структуру підрозділу «636.2.09 Хвороби великої рогатої худоби та їх лікування». За кожним індексом можна перейти до електронного каталогу бібліотеки з формуванням переліків відповідних документів. Наприклад, за індексом **636.2.09:616.98 (Специфічні інфекції великої рогатої худоби)** отримуємо перелік трьох документів з можливістю перейти до детальних бібліографічних записів (рис. 3):

#	Photo	Autor	Naslov
1	☐	Balić, Davor, veterinar	Humoralna i stanična imunost govveda prirodno inficiranih virusom enzootske leukoze :
2	☐	Rusov, Čedomir	Leukoze govveda /
3	☐	Ježić, Josip	Prilog poznavanju pouzdanosti Ascotljeve reakcije za dijagnozu antraksa :

Рис. 3. Бібліографічні записи документів

Активними елементами бібліографічних записів документів, які забезпечують зв'язок з електронним каталогом та дають змогу автоматично формувати нові переліки записів, є індекси УДК і предметні рубрики.

Отже, загальні питання ветеринарних наук, спільні для усіх або кількох тварин, збираються бібліотекою Загреба у підрозділі «636.09 Ветеринарія. Хвороби, вороги і шкідники домашніх і корисних тварин: боротьба і лікування. Зоотехнічні, охоронні заходи». Питання, які стосуються певного виду тварин, збирають під базовими індексами 636.1–636.9 (позначення окремих тварин) з додаванням спеціального визначника теми «Ветеринарія» (.09). В електронному каталозі бібліотеки такі підрозділи відкрито для усіх тварин: 636.1.09 «Коні – Ветеринарія», 636.2.09 «Велика рогата худоба – Ветеринарія» тощо. Також за допомогою індексів розділу медичних наук 616 виділяють рубрики, відповідні характерним хворобам певної тварини.

Класифікаційний індекс УДК є пошуковим елементом у всіх видах пошуку в електронному каталозі. Він є активним елементом бібліографічних записів документів (як і предметні рубрики), який можна застосовувати для продовження тематичного пошуку в електронному каталозі бібліотеки.

Бібліотека Конгресу США

Library of Congress

(Вашингтон, США)

<https://loc.gov/>

Для опрацювання документів Бібліотека Конгресу США паралельно використовує власну класифікацію LCC (*Library of Congress Classification*), власні Предметні рубрики та Десяткову класифікацію М. Дьюї.

Класифікація Бібліотеки Конгресу США LCC, розроблена у 1901–1941 рр. і визнана в США національною, дещо відрізняється від більшості відомих бібліотечних класифікацій (УДК, Десяткова класифікація М. Дьюї тощо), які є ієрархічними, побудованими на науковій класифікації знань. LCC – це перелічувальна система, підкласи якої містять алфавітні переліки тем, предметів, явищ тощо. Її створено для організації інформаційних ресурсів, аналітико-синтетичного опрацювання надходжень і забезпечення ефективного пошуку документів за змістом. LCC застосовують у більшості академічних і наукових бібліотек США, а також у бібліотеках Канади, Австралії, Уругваю, Венесуели та інших країн світу.

Кожний клас цієї класифікації, а всього в ній 21 базовий клас, розроблено з урахуванням тематики інформаційних ресурсів, накопичених бібліотекою. Розглянемо структуру підкласу SF «Культура тварин» (*Subclass SF Animal culture*) класу S «Сільське господарство» (*Class S Agriculture*). Основні класи:

SF600-1100 Veterinary medicine – *Ветеринарна медицина;*

SF756.5-769.5 Special preclinical sciences Including veterinary genetics, ethology, anatomy, physiology, embryology, pathology – *Спеціальні доклінічні науки, у тому числі ветеринарна генетика, етологія, анатомія, фізіологія, ембріологія, патологія;*

SF780.2-780.7 Veterinary microbiology, bacteriology, virology, mycology – *Ветеринарна мікробіологія, бактеріологія, вірусологія, мікологія;*

SF780.9 Veterinary epidemiology. Epizootiology – *Ветеринарна епідеміологія. Епізоотологія;*

SF781-809 Communicable diseases of animals (General) – *Інфекційні хвороби тварин (загальний розділ);*

SF810 Veterinary parasitology – *Ветеринарна паразитологія;*

SF810.5-810.7 Predatory animals and their control – *Хижаци та боротьба з ними;*

SF811-909 Veterinary medicine of special organs, regions, and systems – *Ветеринарна медицина спеціальних органів, областей та систем;*

SF910 Other diseases and conditions – *Інші захворювання і стани;*

SF910.5 Veterinary orthopedics – *Ветеринарна ортопедія;*

SF911-914.4 Veterinary surgery – *Ветеринарна хірургія;*

SF914.3-914.4 Veterinary traumatology. Veterinary emergencies – *Ветеринарна травматологія. Невідкладна ветеринарна допомога;*

SF914.5 Veterinary acupuncture – *Ветеринарна акупунктура;*

SF915-919.5 Veterinary pharmacology – *Ветеринарна фармакологія;*

SF925 Veterinary physical medicine – *Ветеринарна фізична медицина;*

SF951-997.5 Diseases of special classes of animals – *Хвороби окремих класів тварин.*

У разі потреби на сайті бібліотеки можна переглянути детально розроблену структуру класифікації та обрати необхідний індекс для здійснення тематичного пошуку в електронному каталозі. Наприклад:

Cats – Коти

- 985** General works – *Загальні роботи;*
986.A-Z Diseases and pests, A-Z – *Хвороби та шкідники, A-Z;*
986.B56 Blindness. Blind cats – *Сліпота. Сліпі коти;*
986.E93 Eye diseases – *Хвороби очей;*
986.G37 Gastroenteritis – *Гастроентерит;*
986.I55 Immunodeficiency virus infection – *Вірус імунodefіциту;*
986.P37 Parasites – *Паразити;*
986.S55 Skin diseases – *Захворювання шкіри.*

В онлайн-каталозі Бібліотеки Конгресу США за індексом LCC можна отримати перелік бібліографічних записів відповідних документів. Варто зазначити, що бібліографічні описи містять, зокрема, повний індекс LCC, предметні рубрики та відповідний індекс класифікації М. Дьюї. Наприклад, для книги Едварда Робінсона «Сучасна терапія в медицині коней»:

індекс LCC: SF951.C932;

предметна рубрика: Коні – Хвороби;

індекс класифікації М. Дьюї – 636.1/089.

За предметними рубриками, які, на відміну від класифікаційних індексів, є активними елементами бібліографічних записів, можна перейти до детальніших рубрик (діагностика, лікування, певні хвороби тощо) із зазначенням кількості наявних джерел інформації та продовжити пошук в електронному каталозі бібліотеки.

Крім того, вебпродуктом LCC є Класифікаційний Web (Classification Web) (2002 р.), який містить таблиці LCC, а також кореляції (20 таблиць) з різними системами організації знань: Предметними рубриками Бібліотеки Конгресу США (*Library of Congress Subject Headings, LCSH*), Десятковою класифікацією М. Дьюї, системою класифікації Національної медичної бібліотеки [8]. Таблиці кореляції є масивами визначених взаємозв'язків повної або часткової відповідності рубрик LCC рубрикам інших класифікацій.

Отже, загальні питання ветеринарних наук, спільні для усіх або кількох тварин, збирають під індексами SF600-925, а питання, які стосуються певного виду тварин, – під індексами SF951-997.5 підкласу SF «Культура тварин». Варто зазначити, що класифікація Бібліотеки Конгресу США передбачає величезну кількість рубрик для позначення окремих хвороб певних тварин, наприклад:

хвороби коней (*Horses*) – індекси 951-959.V57 – 44 рубрики;

хвороби собак (*Dogs*) – індекси 991-992.U75 – 38 рубрик.

Класифікаційний індекс УДК є пошуковим елементом у всіх видах пошуку в електронному каталозі. На відміну від предметних рубрик він не є активним елементом бібліографічних записів документів. Для тематичного пошуку в електронному каталозі Бібліотеки Конгресу США його потрібно знати напевно або обирати за таблицями класифікації.

**Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
(Київ, Україна)**

<http://www.nbuv.gov.ua>

Для індексації змісту документів Національна бібліотека імені В. І. Вернадського застосовує Рубрикатор НБУВ і УДК, що адаптує інформаційно-пошукову мову бібліотеки до міжнародних вимог.

Структуру розділу «Ветеринарна медицина», який є складником великого розділу «Тваринництво» Рубрикатора НБУВ, представлено у тематичному навігаторі на сайті бібліотеки (рис. 4). В україномовних таблицях УДК розділ «636.09 Ветеринарія» підпорядковано розділу «636 Загальні питання тваринництва. Розведення тварин і птиці. Скотарство. Домашні тварини та їх розведення».

ВСІ РОЗДІЛИ ЗНАЇТЬ	
СІЛЬСЬКЕ ТА ЛІСОВЕ ГОСПОДАРСТВО, СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ ТА ЛІСОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ	Знайдено документи:
	Книжкові видання [3561]
	Періодичні видання [1959]
	Реферативна інформація [4522]
ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА	
• ЗООГІГІЕНА ТА ВЕТЕРИНАРНА САНІТАРІЯ	
• ЕПІЗООТОЛОГІЯ, ВЕТЕРИНАРНА ЕПІДЕМІОЛОГІЯ	
• ПАТОЛОГІЯ ТВАРИН	
• ВЕТЕРИНАРНА МІКРОБІОЛОГІЯ, ВІРУСОЛОГІЯ І ПАРАЗИТОЛОГІЯ, ВЕТЕРИНАРНА ІМУНОЛОГІЯ, ІМУНОПАТОЛОГІЯ	
• ВЕТЕРИНАРНА ФАРМАКОЛОГІЯ, ТОКСИКОЛОГІЯ, ФАРМАЦІЯ	
• ЗАГАЛЬНА ДІАГНОСТИКА І ТЕРАПІЯ ХВОРОБ ТВАРИН, ВЕТЕРИНАРНА РАДІОЛОГІЯ	
• ОКРЕМА ПАТОЛОГІЯ ТА ТЕРАПІЯ ЗАРАЗНИХ І НЕЗАРАЗНИХ ХВОРОБ ТВАРИН	
• ВІЙСЬКОВА ВЕТЕРИНАРІЯ	

Рис. 4. Структура розділу «Ветеринарна медицина»

Описи рубрик навігатора містять відповідні індекси УДК, що, безумовно, є дуже корисним як для фахівців під час паралельного наукового опрацювання надходжень, так і для користувачів, які здійснюють інтелектуальний пошук і керують його напрямом. Завдяки деталізації рубрик тематичного навігатора відповідно до повної версії Рубрикатора НБУВ поглиблюється система відповідності між незалежними класифікаціями, автоматично формується структура фондів бібліотеки за УДК, поступово створюються «передумови для приведення бібліографічних записів каталогів НБУВ до міжнародних стандартів (у частині предметного доступу)» і реалізації на порталі бібліотеки пошуку через УДК [5, с. 4].

В описі кожної рубрики зазначено кількість джерел інформації у фондах НБУВ: книжкових, періодичних видань, реферативної інформації. За цими показниками можна перейти до переліку бібліографічних записів документів, які містять активні елементи для продовження пошуку в електронному каталозі бібліотеки, зокрема, індекси УДК.

Цілий комплекс рубрик розділу охоплює загальні питання ветеринарної медицини: зоогігієна, ветеринарна санітарія, епізоотологія, ветеринарна епідеміологія, ветеринарна мікробіологія, вірусологія, паразитологія, ветеринарна імунологія тощо.

Загальні роботи з хвороб певних видів тварин збирають у підрозділі «Хвороби окремих видів тварин. Хвороби молодяку тварин» з виокремленням питань діагностики, лікування, профілактики хвороб, імунітету тварин тощо, наприклад:

Хвороби великої рогатої худоби

УДК 636.2.09:616/618 Хвороби великої рогатої худоби;

Діагностика хвороб великої рогатої худоби

УДК 636.2.09:616-07 Діагностика хвороб великої рогатої худоби;

Лікування великої рогатої худоби

УДК 636.2.09:616-08 Лікування великої рогатої худоби

636.2.09:616-085 **Терапія хвороб великої рогатої худоби. Лікувальні заходи. Фармакотерапія;**
Профілактика хвороб великої рогатої худоби
УДК 636.2.09:616-084 **Профілактика хвороб великої рогатої худоби.**

Документи з певних хвороб тварин збирають у підрозділах «Окрема патологія і терапія внутрішніх незаразних хвороб тварин» та «Інфекційні та інвазійні (паразитарні) хвороби тварин. Мікози тварин» з деталізацією хвороб і виокремлення питань дослідження цих хвороб для окремих видів тварин, наприклад:

Хвороби печінки тварин
УДК 636.09:616.36 **Хвороби печінки тварин;**
Хвороби печінки великої рогатої худоби
УДК 636.2.09:616.36 **Хвороби печінки великої рогатої худоби;**
Діагностика хвороб печінки великої рогатої худоби
УДК 636.2.09:616.36-07 **Діагностика хвороб печінки великої рогатої худоби;**
Профілактика захворювань печінки великої рогатої худоби
УДК 636.2.09:616.36-084 **Профілактика хвороб печінки великої рогатої худоби.**

Для побудови індексів УДК, відповідних описам рубрик, застосовано індекси розділу «636 Загальні питання тваринництва. Розведення тварин і птиці. Скотарство. Домашні тварини та їх розведення» 636.1–636.9 (для позначення окремих тварин) та індекси 616/618 розділу «Медицині науки» (для позначення окремих хвороб). Так само побудовано індекси УДК, відповідні рубрикам розділу «Ветеринарна хірургія», який збирає роботи як із загальних питань хірургії тварин, зокрема, з анестезіології, десмургії, ран, ушкоджень, кровотеч у тварин, оперативної хірургії, видів операцій тощо, так і з питань хірургічного лікування певного виду тварин.

Тематичний пошук на сайті НБУВ потрібно розпочинати за ключовими словами або за ієрархічною структурою Рубрикатора НБУВ, наданою тематичним навігатором. Індекс УДК, як правило, є активним елементом бібліографічних записів документів, його можна застосовувати для продовження тематичного пошуку в електронному каталозі.

Отже, національні бібліотеки формують структуру фондів відповідно до особливостей їх тематичного наповнення і застосовують для наукового опрацювання документів різні бібліотечні класифікації, тому представлення розділу ветеринарних наук на їх сайтах відрізняється одне від одного, зокрема, глибиною деталізації рубрик. Крім того, інформаційно-пошукові системи бібліотек надають різні комплекси навігаційних і пошукових інструментів.

Так, Німецька національна бібліотека дає змогу здійснювати тематичний пошук безпосередньо за структурою фондів бібліотеки, побудованою за Десятковою класифікацією М. Дьюї, з отриманням переліків описів документів, а також надає відомості щодо обсягів наявних інформаційних джерел певної тематики. Зручний доступ до структури бібліотечних фондів забезпечує тематичний навігатор НБУВ. Він надає відомості щодо кількості інформаційних джерел, зібраних під певною рубрикою, дає змогу переглядати структуру, обирати необхідну рубрику і переходити до електронного каталогу бібліотеки з отриманням переліку описів документів відповідної тематики.

За відсутності безпосереднього зв'язку бібліотечної ієрархії з електронним каталогом бібліотеки дають змогу обирати необхідний індекс за класифікаційними таблицями, наданими на своїх сайтах. Так, Національна і університетська бібліотека у Загребі надає доступ до порталу «Нормативна база УДК», на якому можна обрати індекс УДК для використання його як пошукового елемента. За наведеними прикладами можна самостійно укласти індекс, але для користувача без навичок роботи з класифікаціями це зробити буде дещо складно.

На сайті Бібліотеки Конгресу США можна обрати готовий індекс за структурою класифікації LCC. PDF-файли класифікації цієї бібліотеки постійно редагують і доповнюють (останнє оновлення – 05.09.2023 р.), доступ до них надано на сайті установи. Детально укладена структура великого підкласу SF «Культура тварин» (*Subclass SF Animal culture*) містить PDF-файл «S Text» на сторінках 139–207. Обрати необхідний індекс за чітко організованою структурою нескладно, і це не потребує спеціальних знань.

Варто наголосити на важливості зазначення у бібліографічних записах документів індексів різних класифікаційних систем, структури яких відрізняються одна від одної внаслідок використання різних ознак для деталізації рубрик, власних правил, методик і логічних принципів побудови власних структур [1, с. 319]. Завдяки фіксуванню відповідності між незалежними класифікаціями (або предметними рубриками) користувач може керувати напрямом тематичного пошуку і «використовувати специфіку і переваги структури певної системи організації знань для групування матеріалів за досліджуваною темою» [2, с. 46].

Крім того, створюються умови для реалізації тематичного доступу до ресурсів фондів бібліотек різних країн, розвитку міжбібліотечної комунікації, обміну інформацією, створення спільних каталогів тощо.

Німецька національна бібліотека, наприклад, у бібліографічних записах документів зазначає класифікаційний індекс класифікації М. Дьюї, наданий певному документу, та індекси предметних груп, до яких документ належить, а також предметні рубрики. Хоча індекс є пошуковим елементом в усіх видах пошуку, але активними елементами запису, за якими можна продовжувати пошук, є тільки предметні рубрики. Рубрики дають змогу перейти до споріднених або вужчих тем і отримати нові переліки бібліографічних описів. Варто зазначити, що можна перейти до опису певної рубрики, який, як правило, містить відповідний індекс Десяткової класифікації М. Дьюї і забезпечує перехід до предметних рубрик Бібліотеки Конгресу США і Національної бібліотеки Франції (*RAMEAU*). Наприклад, для предметної рубрики «Ветеринарія»:

DDC: 636.089;

LCSH: Ветеринарія;

RAMEAU: Ветеринарна медицина.

Бібліографічні записи документів каталогу Національної і університетської бібліотеки у Загребі містять класифікаційні індекси УДК, які є пошуковими елементами у всіх видах пошуку в електронному каталозі. Індекси і предметні рубрики, зазначені у записах, можна використовувати для продовження тематичного пошуку.

Індекс LCC є пошуковим елементом в електронному каталозі Бібліотеки Конгресу США. У бібліографічних записах документів зазначено класифікаційні індекси класифікації LCC та Десяткової класифікації М. Дьюї, а також предметні рубрики, за якими можна продовжити інтелектуальний пошук.

Тематичний пошук в електронному каталозі НБУВ, розпочатий за ключовими словами або за бібліотечною ієрархією, можна продовжити за структурою Рубрикатора НБУВ, індексом УДК і предметними рубриками, які, як правило, є активними елементами бібліографічних записів документів.

Висновки. Отже, національні бібліотеки різних країн постійно працюють над удосконаленням своїх інформаційно-пошукових систем, зокрема, над структуруванням галузевих розділів із метою забезпечити результативність тематичного пошуку і ефективність використання накопичених інформаційних ресурсів. Сучасні інформаційно-пошукові системи, як правило, надають доступ до перегляду ієрархічної структури бібліотечних фондів, що, безумовно, оптимізує їх використання і спрощує інтелектуальний пошук інформації. Упорядковане структурування джерел інформації за бібліотечними класифікаціями допомагає визначати, уточнювати, змінювати напрями тематичного пошуку, тобто керувати ним.

Застосування класифікаційних схем у формуванні структури галузевих розділів дає змогу здійснювати багатомовний інтелектуальний пошук інформаційних джерел, тематичний огляд системи знань, збільшувати або зменшувати глибину розгляду певних тем і логічних зв'язків між поняттями. Крім того, важливими ознаками якісної інформаційно-пошукової системи є зв'язок бібліотечної структури з електронним каталогом бібліотеки, зазначення у бібліографічних записах документів зв'язків між незалежними класифікаціями, можливість використання комбінації декількох інформаційно-пошукових мов у навігаційних і пошукових процесах.

Таким чином, наведені приклади наочно демонструють, що інформаційно-пошукові системи, представлені на сайтах національних бібліотек, здатні забезпечити високий рівень інформаційного обслуговування найвибагливіших користувачів.

Список бібліографічних посилань

1. Бібліотечні портали знань : монографія / Лобузін К. В. та ін. ; відп. ред. К. В. Лобузін ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2022. 378 с.
2. Галицька С. В. Відповідність між системами класифікацій в інформаційно-пошукових системах бібліотек. *Бібліотечний вісник*. 2023. № 1. С. 43–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2023.01.043>
3. Галицька С. В. Зв'язок бібліотечних класифікацій з електронним каталогом на сайтах національних бібліотек. *Вісник Книжкової палати*. 2023. № 4. С. 28–35. DOI: 10.36273/2076-9555.2023.4(321).28-35
4. Галицька С. В., Устинова Т. П. Німецька національна бібліотека: пошук за класифікацією М. Дьюї. *Вісник Книжкової палати України*. 2020. № 9. С. 48–52. DOI: 10.36273/2076-9555.2020.9(290).48-52
5. Лобузін К. В., Галицька С. В., Орешина Н. В. Адаптація лінгвістичних засобів наукової бібліотеки до вимог інтернет-середовища та міжнародних стандартів. *Бібліотечний вісник*. 2017. № 4. С. 3–7.
6. Семантичні технології у науковій бібліотеці / Лобузін К. В. та ін. ; відп. ред. К. В. Лобузін ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2019. 312 с.
7. Classification and Indexing Section. Annual Report 2003–2004 by Marcia Lei Zeng. Kent State University, USA. December, 2004. URL: <https://archive.ifla.org/VII/s29/annual/s29annualreport04.pdf>
8. Classification Web. URL: <https://classweb.org/>
9. Edward Swanson. The LCSH-Century: One Hundred Years with the Library of Congress Subject Headings System. Ed. by Alva T. Stone. New York : Haworth Information Pr., 2000. 249 p. URL: <https://go.gale.com/ps/retrieve.do?tabID=T002&resultListType>
10. Guidelines for subject access in national bibliographies / Working Group on Guidelines for Subject Access by National Bibliographic Agencies of the Classification and Indexing Section of IFLA. November, 2011. URL: <https://www.ifla.org/classification-and-indexing>
11. Marcia Lei Zeng. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=LAnZGoAAAAAJ&hl=en>.

References

1. Lobuzina, K. V. [Et al.]. (2022). Bibliotechni portaly znan [Library knowledge portals]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Halytska, S. V. (2023). Vidpovidnist mizh systemamy klasyfikatsii v informatsiino-poshukovykh systemakh bibliotek [Correspondence between classification systems in information and search systems of libraries]. *Bibliotechnyi Visnyk, 1*, 43-55. DOI: <https://doi.org/10.15407/bv2023.01.043> [In Ukrainian].
3. Halytska, S. V. (2023). Zviazok bibliotechnykh klasyfikatsii z elektronnym katalogom na saitakh natsionalnykh bibliotek [Linking library classifications to the electronic catalog on the websites of national libraries], *Visnyk Knyzhkovoyi Palaty, 4*, 28-35. DOI: [10.36273/2076-9555.2023.4\(321\).28-35](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2023.4(321).28-35) [In Ukrainian].
4. Halytska, S. V., & Ustinova, T. P. (2020). Nimetska natsionalna biblioteka: poshuk za klasyfikatsiieiu M. Diui [German National Library: a search by M. Dewey's classification]. *Visnyk Knyzhkovoyi Palaty, 9*, 48-52. DOI: [10.36273/2076-9555.2020.9\(290\).48-52](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2020.9(290).48-52) [In Ukrainian].
5. Lobuzina, K. V., Halytska, S. V., & Orieshyna, N. V. (2017). Adaptatsiia linhvistichnykh zasobiv naukovoi biblioteky do vymoh internet-seredovyscha ta mizhnarodnykh standartiv [Adaptation of the linguistic resources of the scientific library to the requirements of the Internet environment and international standards]. *Bibliotechnyi Visnyk, 4*, 3-7. [In Ukrainian].
6. Lobuzina, K. V. [Et al.]. (2019). Semantychni tekhnolohii u naukovii bibliotetsi [Semantic technologies in the scientific library]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
7. (2004). Classification and Indexing Section. Annual Report 2003-2004 by Marcia Lei Zeng. Kent State University, USA. Retrieved from <https://archive.ifla.org/VII/s29/annual/s29annualreport04.pdf> [In English].
8. Classsification Web. Retrieved from <https://classweb.org/> [In English].
9. Edward Swanson (2000). The LCSH-Century: One Hundred Years with the Library of Congress Subject Headings System. Ed. by Alva T. Stone. New York, USA: Haworth Information Pr. Retrieved from <https://go.gale.com/ps/retrieve.do?tabID=T002&resultListType> [In English].
10. (2011). Guidelines for subject access in national bibliographies / Working Group on Guidelines for Subject Access by National Bibliographic Agencies of the Classification and Indexing Section of IFLA. Retrieved from <https://www.ifla.org/classification-and-indexing> [In English].
11. Marcia Lei Zeng. Retrieved from <https://scholar.google.com/citations?user=LANzGoAAAAAJ&hl=en> [In English].

Svitlana Halytska,

<https://orcid.org/0000-0001-7902-8580>,

Researcher,

Department of Integrated Processing of Documents,

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

PRESENTATION OF THE STRUCTURE OF INDUSTRY DIVISIONS OF THE WEBSITES OF NATIONAL LIBRARIES ON THE EXAMPLE OF VETERINARY SCIENCES

The purpose of the study is research and analysis of the presentation of veterinary sciences on the websites of national libraries, substantiation of the importance of structuring rubrics according to the features of the thematic filling of the funds of a certain library to improve navigation and search by library hierarchy. **The research methodology** is based on the use of general scientific and special research methods (generalization, systematic, classification, descriptive). **Scientific novelty.** The article examines the issue of the formation of the structure of the "Veterinary" section by the national libraries of the world according to different classification systems. The importance of providing access to the structure and using classification indexes as search elements during a thematic search is indicated. Examples of the use of the Universal Decimal Classification, Decimal Classification of M. Dewey, Classification of the Library of Congress of the USA, as well as the NBUV Rubricator for the construction of detailed rubrics of the section of veterinary sciences are given. It is emphasized that specifying indexes of various classifications in the bibliographic records of documents creates conditions for the integration of libraries into the common information space. **Conclusions.** The use of library classifications in the organization of the funds of the national libraries of the world and the deepening of the extensive system of correspondence between independent classification schemes significantly facilitate the processes of scientific processing of documents, in particular, parallel indexing of receipts according to different classifications, and thematic search in electronic catalogs, guarantee effective access to document arrays and obtaining relevant responses to user requests, i. e. determine the high quality of information and search systems of the national libraries of the world.

К е у в о р д s: electronic catalog, library classifications, rubric detailing, subject search, matching system, veterinary sciences of the webbittes of National Libraries.

V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3, Holosiivskyi avenue, Kyiv, 030039, Ukraine
e-mail: galizkaya@nbuv.gov.ua

Стаття надійшла до редакції 14.01.2024 р.